

Prædiken ved 40-årsjubilæet for Leuenberg Kirkefællesskabet, Reformert kirke København, den 17. november 2013

Eberhard Harbsmeier

Salme 1

Denne salme handler om et emne, der dybest set er det, der mest omstridt mellem den reformerte og den lutherske tradition: Spørgsmålet om loven. Den rette skelnen mellem lov og evangelium – egentlig er det jo kernen i den reformatoriske lære, den artikel, hvormed kirken står og falder – og dog er det en sag, som reformatorerne aldrig blev enige om. De er indbyrdes uenige, og hvad værre er ofte også uenige med sig selv. Snart er loven noget forfærdeligt, noget skidt, som Paulus skriver, og der polemiseres imod gerningsretfærdighed, snart er loven noget livgivende, positivt, ja i virkeligheden kristendommens dybeste mening, at opfylde Guds lov. Men der er ingen tvivl, i den reformerte tradition spiller loven en mere central positiv rolle, ikke kun som anklager, men som vejleder også for den troende – det er den berømte tredje lovens brug. Luther kunne sige, at der i Guds rige ikke er lov eller bud, der sker alt frit, ”aus Lust und Liebe”. Det kunne Calvin vel aldrig finde på at sige, for hvor der er vilje og lidenskab hos Luther, er der hos Calvin rationalitetens klarsyn og redelighed, det er derfor, at det er ham der har skrevet den bedste reformatoriske dogmatik. Og i det hele taget er det jo en kendsgerning, at de tre mest betydelige dogmatikere indenfor protestantismen er skrevet af reformerte teologer: Calvin, Schleiermacher og Karl Barth. Det er en kompliment til de reformerte og deres rationalitet, men også til Luther, der godt vidste, hvorfor han overlod det at skrive dogmatik til vennen Melanchthon. Da den danske reformator Peder Palladius disputerede i Wittenberg i sin tid, han var jo elev af Melanchthon, gik striden netop om loven og de gode gerninger, hvor hvidt de var nødvendige til frelsen mellem Luther og Melanchthon. Det var ved Peder Palladius disputation i Wittenberg om de gode gerninger. Palladius fremsatte tesen af Melanchthon, at gode gerninger var nødvendige, men ikke til frelsen. Det var Luther ikke tilfreds med, for han vil slet ikke høre om ordet nødvendighed i forbindelse med de gode gerninger, det er at gøre evangeliet til lov – de gode gerninger gøres frit og ikke af tvang.

Jeg tror, at der er stridsspørgsmål, der aldrig bliver løst, og det er en fælles protestantisk arv. Hvor der er protestanter, er der strid – og dermed også liv. Protestant var oprindelig ment som skældsord, men jeg vil opfatte det som en æresbetegnelse. Hvor der er protestanter, er der strid, indadtil og udadtil. Man har sagt, at al strid ophører engang på den yderste dag – men hos protestanterne først hen imod aften. Protestantisme uden strid er bare kedsommelighed – så ville jeg da helle være katolik, der er måske mindre strid, men mere fest og glæde. For i virkeligheden vil man aldrig entydigt kunne dele bibelen op i lov og evangelium, om noget er lov eller evangelium, afgøres af den måde vi lytter på. Om loven er noget ødelæggende, eller en guds gave til os, afhænger af de ører, der lytter til det, og det bliver da også ganske tydeligt i den salme jeg har valgt til prædikentekst til denne gudstjeneste.

Denne salme er både en meget stridbar salme, og samtidig en meget livsbekræftende salme. Vi er jo ikke hverken Luthers eller Calvins papagøjer, men skal i lydhørhed overfor skriften give vores svar på nutidens udfordringer. Salmen taler ikke abstrakt, men livsnær om loven, nemlig ved at søge at give et svar på et ganske enkelt, men derfor dog meget væsentligt spørgsmål: Hvad vil det sige at være et lykkeligt menneske? Eller bedre: Hvad er det, der gør et menneske lykkeligt? Det er i virkeligheden kernen i spørgsmålet om loven, og forklaringen på, hvorfor vi besvarer spørgsmålet så forskelligt. Lykkeligt det menneske, hedder det. I den klassiske pietistiske katekismus af Pontoppidan bliver det klassisk formuleret: Kære Barn, vi du ikke gerne være lykkelig på jorden og salig i himmelen? Det er moderne formuleret livets lov – både lov og evangelium.

Det er et spørgsmål, der er let at stille - men svært at besvare, og det er prøvet mange gange - ja man må vel sige, at det må dybest set hvert menneske besvare for sig selv, man kan ikke besvare det med en sætning eller en eller anden frase, men med hele sit liv.

Det første, der falder mig ind i denne sammenhæng, er det, der *ikke* gør et menneske lykkeligt, det vi dog alligevel ikke kan lade være med at stole på: Penge f.eks., eller succes, eller den store kærlighed, vi ved godt, det ikke passer - men vi ville nok være hyklere, hvis vi påstod, at vi ikke alligevel hele tiden bærer sådanne forventninger i os. Ja måske er det netop det, der er det lumske ved lykken: Vi tror hele tiden: Det er det, her er det - men så er det det alligevel ikke. Der er noget flygtigt over lykken.

Den første salme fra det gamle testamente vil give et ganske enkelt og dog anderledes svar på det gamle spørgsmål: Lykken er ikke en bestemt ting, en oplevelse, noget vi kan få eller opnå, men lykke er det at være rodfæstet i noget. Og der bruges et godt gammelt billede, vi finder det ofte i Bibelen: Et træ, plantet ved en bæk, der bærer god frugt, et meget frodigt og stærkt billede, netop når man tænker på en ørken. Livet kommer af rødderne. Et menneske, rodfæstet i troen på gud, derfor stærk, kan stå imod alle livets storme, men også udrette noget. Sådan som Dietrich Bonhoeffer engang meget enkelt har udtrykt det: Der er to ting, der vigtigt i livet, at bede og at gøre det rigtige. Så enkelt er det. Det ene kan ikke være uden det andet.

Man kan rigtig blive misundelig på sådan en mand: "Alt, hvad han gør, lykkes for ham", står der i teksten. Vi alle kender, beundrer vel sådanne mennesker, stærk i troen, man har virkelig en fornemmelse af, at intet kan mislykkes for dem. Og der er en ting til: Det væsentlige kommer ikke fra oven, som vi ellers plejer at sige, men fra neden, fra grunden.

Og dog kan man spørge: Er det ikke er farisæer, der taler her? En selvretfærdig, der ser ned på de andre. Er det ikke farisæerens bøn? En, der deler menneskeheden op i gudelige og ugudelige? Sådan har mange fortolkere læst disse ord, det er en sen salme, en farisæisk salme.

Og dog tror jeg ikke, at her taler en, der hæver sig selvgod og selvretfærdig op over andre. Og det af en ganske enkel grund: Digteren taler ikke om sig selv, sådan som man kan finde det i

lignende ægyptiske digte, hvor den fromme priser sig selv. Efter mottoet: Lykkelig er jeg, fordi jeg ikke vandrer efter ugudeliges råd, ikke gå på synderes vej ... Det ville være ret utålelig at høre på for os almindelige mennesker. Men han taler ikke en på selvretfærdig måde om sig selv efter mottoet: Sådan er jeg, og I skulle helst ligne mig, men han fremsætter os nogle tanker om, hvad det vil sige, at være lykkelig, hvad det vil sige at leve et godt liv, hvordan vi lever rigtigt og ikke snyder os selv.

Og på dette spørgsmål giver, så vidt jeg kan se, salmen to svar. Der er to ting i livet som er vigtige:

1. man må kunne skelne - mellem det der er sandt og det der er falsk, det, der er godt og det der er ondt, det, der er ægte og det der er uægte.

2. Man må kunne lytte - ikke kun i ordret forstand, lytte til, hvad andre siger, men i overført forstand, at være åben for livet.

1. Man må kunne skelne - mellem ægte og falsk, ikke sidde blandt spottere. Det lyder enkelt - men det er svært: Netop fordi mennesket længes efter lykke, er det let at forføre, er det sårbart overfor løgne, illusioner. Vi advares imod "de ugudeliges råd", jeg forstår det falske, venner, alt det, der vil forføre og bedrage os. Det kan være mange slags: Det kan f.eks. være nogen, der altid snakker os efter munden. Stol ikke på nogen, der altid giver dig ret. Der er meget, der forfører os til at gøre ting, som vi inderst inde godt ved er forkert. Og så den anden yderlighed: Spottere, det ikke at kunne bære skuffelsen og så bare blive ligeglad, kynisk - for at gøre sig selv usårbar. For det er en spotter, det er en, der ikke kan bære skuffelsen og så lader som han er ligeglad med alting.

2. Og det andet, hvad der hører med til et lykkeligt, et godt liv: Man må kunne lytte, være åben for livet, en der "grunder på Guds lov dag og nat". I den hebraiske tekst står der en der "mumler", en der læser højt i bibelen, som rabbinerne gør det den dag i dag, at læse højt for sig selv. En god øvelse, at læse højt. Ikke at være sig selv nok, men at blive ved med at lytte, at lære. Lykkelig er ikke den, der har og ved det hele. Det ville være en farisæer, det er en, der ikke behøver at læse i Bibelen, for han ved det hele i forvejen. Det er ikke lykken, at vide alt. Lykkelige er ikke de åndeligt mætte, men de sultne.

Lykkelig er den, der "har sin glæde ved Herrens lov", jeg vil oversætte denne sætning med: Lykkelig er den, der ikke er mæt og tilfreds med sig selv, med sit liv, men lever i forventning om noget nyt, lykkelig er den, der forstår sit liv som udfordring, som ny gave fra Gud hver dag.

Det er at være rodfæstet, for at vende tilbage til træets billede. Det er jo ikke det at have det hele, men det at skulle få næring hver dag. Sådan som også evangeliet til denne søndag taler om det, sådan som det også kommer til udtryk i nadverfejringen: Troen, lykken, det åndelige liv, det, der gør os stærke, er ikke noget vi har, det er noget vi får, stadig på ny. Som et træ lever af næringen ved en vandkilde og uden den vil tørre ud, sådan lever troen af den næring, vi får dagligt, i ordet, i nadveren, i Kristus, alt det, bibelen kalder for livets brød. Amen.

